

שיחה עם הגאון ר' גדליה אקסלרוד שליט"א

פרק ב'

לימודיו אצל הרב שלמה מנדל ראם בפ"ת | מינויו כרב
המשחטה בר"ג | התחלת אבחון הבעיות | הרופא מכפר
הרוא"ה | חמישים אחוזי טריפה לעומת שני אחוזים | אי
אימון מוחלט בבעיה אצל רבנים חשובים | מב"ב תצא תורה
| החלטתו של הרב לנדא ז"ל בערב יוהכ"פ | הביקור אצל
המנחת יצחק והרב ברנדסדורפר | הביקור בבית הרב וואזנר
שליט"א | הביקור בבית הרב אלישיב זצ"ל והנחיותיו |
ביקורי גדולי הרבנים שליט"א
במשחטה בר"ג | מכתבים
בהוראת הגרי"ש זצ"ל לשלוש
מאות רבנים העוסקים בכשרות.



לבקשתו של מרן הגאב"ד שליט"א
פנית¹ אל הרב הגאון הרב גדליה
אקסלרוד שליט"א² וביקשתי כי ישתף

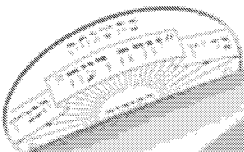
1. שבט ש.ז.

2. הינו מחשובי רבני לובאוויטש בארץ הקודש, שימש בעבר כאב בית הדין בחיפה ומשמש כראש
ישיבת תומכי תמימים באר שבע ורב קהילת חב"ד חיפה.

נולד בשנת תש"א לאביו הרב משה אקסלרוד בעיר רמת גן, חניך ישיבות פוניבז' בבני ברק ותומכי
תמימים לוד, בהיותו בגיל שמונה עשרה נפטר אביו, האדמו"ר הרמ"מ מלובאוויטש דאג לכך
שהוא יכהן כרב במקום רבנותו של אביו ברמת גן והגרי"י לנדא זצ"ל אב"ד ב"ב סייע בדבר והוא
נתמנה בתש"ל לרב המשחטה העירונית של רמת גן.

בשנת תשל"ז מונה כרב בבית דין רבני חב"ד בארץ הקודש וכיהן בתפקיד זה עד לשנת תשמ"א,
מאז התמנה לאב בית הדין הרבני בחיפה והיה בקשר רצוף עם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל בשבתו
על מדין בפרט בעניני גיטין.

משנת תשנ"ב החל להוציא את סדרת ספריו שו"ת מגדל צופים (ז' חלקים) וכן חידושים בחסידות



אותי בזיכרונותיו באותם הימים לרגל מלאת כארבעים שנה לגילויי הבעיות המודרניות בצומת הגידין:

מי הסמיק את הרב לפסוק בשאלות טריפות העוף?

תשובה: בשנת תש"כ בקיץ היה הדבר, אז התחלתי לשמש את הגאון הרב שלמה מנדל ראם זצ"ל בפתח תקוה שהיה לו דוכן לפסיקה בטרפיות בשוק, היה ידוע לת"ח עצום הבקי בכל מכמני תורה, אגב בנו הרב שמחה ראם שליט"א מחזיק עד היום קהילה בשם "שונה הלכות" בעיר.

הוא היה ממונה מטעם הרבנות המקומית לפסוק בשאלות אלו ולכן ישב כל יום כשעתיים בשוק והיה פוסק לכל שואל, בעיקר בענייני שבורת הגפיים - רגלים וכנפיים - ומעט בצומת הגידין.

אגב על ריאות לא שימשתי אותו, לדעתי עניין הפסק בריאות הוא מורכב במיוחד כי לא נמצא בהרחבה עניין זה בפוסקים ראשונים ואחרונים כלל.

שאלות הציבור היו אז על בעיות חיצוניות כמו רגל בעלת מראה כחול, קרע בצואר העוף או כנף שבורה, אבל שאלות על אברים פנימיים בדרך כלל לא שאלו, הם נטלו את העוף מהמשחטה בשוק מיד לאחר המריטה ומה שנראה להם עשו.

מה היה הקשר שלכם לרבה של ב"ב הגר"י לנדא זצ"ל.

תשובה: היה לי קשר מצוין עמו הן מחמת שהשתייכנו לחסידות לובאוויטש והוא פעל למינויי ברמת גן, ויתירה מכך זה נבע מקשר של ידידות אמיצה שהייתה לו עם אבי זצ"ל עוד בהיותם שניהם לומדים יחדיו בישיבה בלובאוויטש, אגב, גם אותו שימשתי באותה שנה וראיתי אותו פוסק בהלכות טריפות העוף כאשר הנידון של טריפות צומת הגידין לא עלה כמעט על שולחנו.

שאלה אחת הייתה נפסקת כאשר הופיעה רגל במראה כחול, זה היה ידוע לכל הבודקים שהיא קרועת הגיד העבה והיו מטריפים אותה, מלבד זאת לא טופלה שאלת צומת הגידין בפרטות.

על הפרשה בשם "מגדל צופים על התורה".

אגב שיטה מעניינת הייתה לו, כל שאלה שהופיעה אצלו על רגל עוף שנשברה ונתאחתה הוא היה משליך מיד לטריפה, טענתו היתה כי למרות שהפוסקים מכשירים אין זה נוגע לתקופתנו, אין השבירה נובעת אלא מחמת שזורקים את העוף והוא חשש 'נפולה' הנטרפת גם ללא שבירה, ואין השבירה אלא סימן לנפילה...

באופן כללי היו בודקים את מה שמובא ברמ"א אם יש צרירות דם ונפיחות אולם מעבר לזה לא בדקו ולא הטריפו.

לימים מוניתי לרב פוסק במשחטת העופות של רמת גן הסמוכה לבית המטבחים של ב"ב ושמתי לבי שישנן נפיחויות קלות אשר במישושן הורגשו כעין גבשושיות על הגידין, ללא כל צבע מחשיד, פתחתי את השוק וראיתי כמין גיד לבן המצטבר על הגידים, כאשר נדהמתי לגלות למראה עיני גידים קרועים במקום הגבשושית.

מניסיוני גיד הוא חזק וגמיש ובלתי נקרע, ועל כן מסקנתי האישית היתה שזה סוג מחלה חדשה אשר טרם נודעה לפוסקים ראשונים ואחרונים - אבל תוצאותיה הרות אסון, היא קורעת ממש את הגידים, ההוראה שנתתי לשלושת המשגיחים במשחטה למשש בעופות וכל עוף שהוא בעל גבשושית להניחו על שולחני לבדיקה.

זה היה חידוש, עד אז ההוראה הייתה להטריף רק במקרים של צרירות דם ולא של התקשות מעין זו, אולם כך התנהלו הדברים במשחטה מספר שנים.

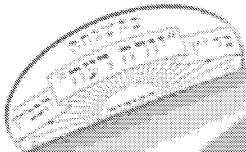
פניתי לברר את סיבת המחלה ורופא דתי שהגיע מכפר הרא"ה עפ"י בקשתי לבדוק את סיבת המחלה הסביר לי, כי בשל קיצור זמן הפיטום הרי שהרגלים אינן מתפתחות בקצב גדילת הגוף ועל כן מצויה מחלה זו.

היכן התבקעה הפרשה והפכה לסדר היום של הציבור החרדי.

תשובה: לפחות אצלי הכל החל בעקבות ויכוח על הענין עם סיטונאי עופות.

ומעשה שהיה כך היה:

במשחטה אצלי בר"ג עבדו שני סיטונאים גדולים שהיו רוכשים לולים של



פטמים ממגדלים בקיבוצים ומושבים ומביאים אותם למשחטה, את העופות המרוטים ה'חמים' אשר טרם הוכשרו והומלחו היו מוכרים לכל האטליזים ברמת גן וגבעתיים.

בהצטבר המקרים זיהיתי כי המחלה פוגעת בלולים מסויימים בעוד שלולים אחרים אינם נפגעים, ובכל מקרה היא אינה אחידה במופעה.

לולים רבים היו עם אחוזי פגיעה זניחים בצומת הגידים, ואילו לולים אחרים היו מגיעים לכמויות טריפה נכבדות כאשר למעלה מחמשים אחוזים מהשאלות היו טריפה ממש, ביום מן הימים נבצר ממני להגיע אל המשחטה ועל שולחני הצטברה ערימה של למעלה ממאה עופות שהמתינה לבדיקה ופסיקה על התקשות באזור צומת הגידים.

הסיטונאי המתין עד בוש ומשראה כי לא באתי - נטל את כל העופות לחנות אחרת שבבעלותו ושם נתן לרב המקומי שיבדוק לו, אותו הרב בדק את כל מאת העופות והטריף רק שני עופות.

למחרת כששבתי לעבודתי שוב הצטברו עופות רבים מאותו המשק הבעייתי של אתמול - החילותי במלאכתי לבדוק כל שוק, והנה מתנפל עלי הסיטונאי בטענות כי הנני מטריף יתר על המידה, ובעוד שהרב המקומי בעירו לא הטריף אלא רק שני עופות בלבד, הודעתי לסיטונאי על אתר כי הנני מפסיק לבדוק את העופות עד שאשמע את דברי הרב המקומי.

יען כי אברך צעיר הייתי לימים ויראתי שישלול דעתי על הסף ובהכירי את הרב ההוא שהוא זקן דעתן ותקיף נטלתי עמי שני רבנים נוספים בני אותה העיר שיעמדו לצדי בעת שאשמע את דברי בנושא...

הבאתי עמי עופות עם התקשות בצומת הגידים ופתחתי אותם בפניו כשאני מראה לו כיצד ניתקו הגידים במקום ההתקשות, הרב ההוא ללא היסוס הכשיר את העוף ואמר לי כי לא מצינו טריפות כאלה בפוסקים ואין להטריף אל צרירות דם בלבד.

לטענתי אבל הרי הגיד קרוע לעינינו - טען הרב בתקיפות: **"אתה - קרעת - אותו!!!"**

נשאתי עיני בתדהמה אל הרבנים שהביאותים לעזרתי - אולם פניהם היו חתומות לחלוטין ולא התערבו כלל בויכוח, היה אחד בהם פיקח שלחש לי "כי מבני ברק תצא תורה" גש לת"ח של העיר והם יסייעו בעדך וכאשר יפסקו כך יהא מקובל אף על כלל רבני הארץ.

אציין כי הרב של רמת גן באותה העת היה הגאון ר' צבי מרקוביץ זצ"ל שהיה אציל נפש ועדין ומחמת אישיותו לא רצה לפגוע בכבודו של אותו הרב התקיף, אבל לכשעצמו הוא גיבה אותי וטען כי עלי לבדוק הלאה ולהטריף כדין וכך אכן עשיתי למרות מחאותיו של הסוחר הסיטונאי.

באותה העת חשתי בקרבי שליחות קודש - שהלא בעיה זו מצויה בודאי בכל הארץ ולא רק ברמת גן ומדוע יתגאלו בני ישראל כשרים בטרופות.

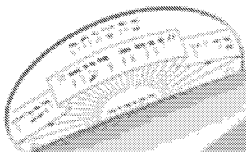
לראשונה פניתי לבית מודעי ומכירי מבית אבותי הג"ר יעקב לנדא זצ"ל הראיתי בפניו את הבעיה ואמרתי לו כי הדבר חמור ונוגע לטרופות דאורייתא.

הוא שמע את דברי ונשא ונתן עמי בהלכה זו שהיא כידוע עמומה שהרי הפוסקים כבר סגרו עלינו את הדרך ואמרו שאיננו בקיאין בבדיקה זו.

בהזדמנות נוספת זימן אליו את כל השוחטים והבודקים המומחים של השחיטה בב"ב ובהם הגאון הרב שלמה מחפוד שליט"א שגם אותו יידעתי קודם לכן בבעיה בהיותו שכני למשחטה - והוא דן בדברים כשהוא מבקש לשמוע את חוות דעתם עד כמה הדברים אכן חמורים, הם אישרו בפניו כי לאחרונה הם נתקלים בהתגברות של כמות הטרפות ועל כן פסק הרב ז"ל כי אין מנוס וחייבים לבדוק כל רגל בעופות.

ומכאן הלכה למעשה אם זכרוני אינו מטעני זה היה בעיוהכ"פ תשל"ד הרב הוציא מודעות בגודל של קידוש לבנה להדבקה בכל רחבי העיר כי אין להכשיר בשום אופן את עופות הנשחטים לכפרות מבלי שתיערך בדיקה לצומת הגידין אצל בודק מומחה, ותהום כל העיר, והדבר היה קשה הן לציבור והן לרבנים שחלקם הגדול כלל לא היה מודע לצורת הבדיקה...

אבל זה היה כוחו של הרב ז"ל כאשר החליט כי ישנה בעיה אמיתית - העמיד את הדברים באופן חד וברור.



במסגרת מסעותי בנושא זה הגעתי לביתו של הגאון 'מנחת יצחק' זצ"ל בירושלים והוא הצדיקני מיד ושלח אותי בדחיפות אל הגאון הרב מאיר ברנדסדורפר זצ"ל שהיה הרב הפוסק במשחטת העופות במאה שערים - וציוה עלי לספר לו על הבעיה שנתעוררה ולגבש דרכי פעולה.

הגעתי עם סלי העופות הבעייתיים והראיתי לו, הדבר היה לגמרי חדש בעיניו, אבל הוא הודה מיד למראה הבעיה, ומאז תיקן את העניין במשחטה שלו והחל אף הוא בבדיקת כל הגבשושיות.

אל הגאון ר"ש וואזנר שליט"א נכנסתי עם הבנש"ק הברסלבי ר' שמשון ברסקי ז"ל ששימש כרב פוסק ברבנות גבעתיים ונחשב אז ממקורביו, הוא הצדיקני מיד למראה העופות ופסק שחובה גמורה לבדוק בכל עוף ועוף שמתגלה בו גבשושית כזו³.

השמועה פשטה ברחבי בני ברק ואל המשחטה הגיעו הגאון הגדול הרב חיים גריינמן שליט"א ורבה של רמת אלחנן הגאון ר' יצחק זילברשטיין שליט"א שרצו להיווכח במו עיניהם בבעיה הנ"ל.

גם ראש השוחטים ברבנות ירושלים באותם השנים איני זוכר כרגע את שמו ירד אלי למשחטה בר"ג לבדוק במו עיניו על מה יצא הרעש ואף הוא הסכים עמי.

פרט אחד לא אשכח כאשר הגאון ר' יעקב אדלשטיין שליט"א רבה של רמת השרון הגיע אלי למשחטה ובידו שלוש עופות לבדיקה כאשר הוא עושה את דרכו אלי עם שלוש קווי אוטובוסים מרמה"ש עד ב"ב... לשאלתי מדוע היה צריך להביא עימו עופות יכולתי להביא מהמשחטה ענה לי כי רצה דווקא שיבדקו עופות אלו.

למעשה הדבר היה חדש, ונואשתי מלמצוא אי מי בארץ אשר עלה על הבעיה באופן עצמאי, אבל למרבה הפלא מצאתי לי חבר אשר איתר את הבעיה, ומעשה שהיה כך היה.

3. לא כך דעתו כפי שנראה בפרק 'המערכה ההלכתית' רק לאחר תקנת רבני העיר הוא לא רצה להתיר ללא בדיקה.

כשנכנסתי אל מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל [עמו בעתיד בכהני כדיין היה לי מו"מ ארוך בהלכה בענין שמות גיטין] והראיתי לו את הדבר מיד הצדיקני, באותה נשימה אמר לי לגשת למשחטת 'עוף ירושלים' בראשה עמד באותה העת הרב שמואל ויינר ז"ל אשר הוא בודאי יודע מבעיה זו,

שמתי פעמי למשחטת "עוף ירושלים" כאשר פניתי שם להציג את הבעיה בפני ר' שמואל, מיד ניגש אל העוף שנקרה בדרכו והצביע לי בדיוק על כוונתי כזקן ורגיל בענין.

עד היום הזה אני יודע כיצד הרב אלישיב ידע להפנותני אליו, האם רק מהשערה כי הוא מומחה גדולה וזה מקור ידיעתו, או מחמת שהוא נועץ עמו דוקא בנושא זה.

מ"מ בעוף ירושלים כנראה הענין הוסדר כבר קודם לכן.

אנקדוטה מעניינת נוספת המזכירה את הסיפור במרה דאתרא שלא ידע אתרה ד'מרה' - פגשתי ברב אחד זקן אשר בפניו ג"כ פתחתי את צומת הגידין והוא התעקש כי הגידין אינם מצויים בעוף אלא ברגל התחתונה העטופה בעור קשקשים, והמדובר ברב שהיה בעל הוראה בעירו גם בנושאי טריפות ומקום צומת הגידין נעלם ממנו...

לצד זכות אדון את כולם, בעיניהם היה הדבר לחידוש, שהרי מה שהוזכר ברמ"א זה רק ענין נפיחות וצרירות דם ולא מעבר לזה עצם מחלה זו היתה דבר חדש לחלוטין ולא היה שימוש חכמים בנושא.

תיתי לי שזכיתי לגרום לכך שבכל שחיטות המהדרין כיום עושים בדיקות בכל עוף ועוף ולא רק בעופות בהם ישנה התקשות בצומת.

אגב, במסגרת ביקורי הייתי גם אצל ראש מועצת חכמי התורה הגר"ע יוסף שליט"א ב'היכל שלמה' בכהנו כ'ראשון לציון' והראיתי לו את הדברים אולם זכורני כי הוא לא הוציא פסק הלכה בנידון⁴.

4. בספר 'מעין אומר' לתלמידו הרב יהודה נקי הוא כותב כי להלכה אין צורך בבדיקה, והוא מבין מדבריו יען כי ההלכה נפסקה כדברי הריב"ש ומיעוט המצוי אינו אלא קרוב לרוב, אולם בכל זאת הוא אמר לו לקנות עוף של בד"ץ...



לסיום הנה מכתבי מאז שנשלח בשלוש מאות העתקים לכל נושאי משרות הכשרות בארה"ק.

הרב גדליהו אקסלרוד
חבר הרבנות ברמת גן

ב"ה מוצש"ק פ' שופטים אור לז' אלול
ה'תשל"ד

מכתב התעוררות בענין שאלות צומת הגידין

אל כב' הדרת רבני ישראל היושבים על כסא ההוראה בערי ישראל ומושבותיה
בארץ הקודש ה' עליהם יחיו בטוב ובנעימים שלום וברכה
מצאתי לי חובה להודיע ברבים בשערים המצויינים בהלכה אודות שאלה
בצומת הגידין בעופות המזדמנת לפני בכמות גדלה והולכת בבית השחיטה
לעופות ברמת גן ת"ו

התופעה היא התקשות ונפיחות במקום צומת הגידים בלי צרירות דם ובלי
ליחת ריקבון ובעת בדיקת המקום כאשר אני מפשיל את הגיד העב שבצד
החיצון שברגל מוצא אני גידין קרועים, לפעמים נראה מיד הקצה הקרוע ולרוב
מכוסים הגידים הקרועים בעורות זרים הדבוקים עליהם וכאשר מגביהים את
הגיד ביד הוא נקרע מן העור הזר החופה עליו, יש עוד מקרים שרואים בגיד
מהגידין נפיחות קצת ונשתנה מראיתו למראה בשר בלוי המקיף את המקום
ונעשה הגיד דק, וכאשר מגביהים את הגיד ביד ממקום שכיבתו ומושכים אותו
קצת מיד הוא נקרע.

ביום כ"ג מנ' אב ש"ז בקרתי אצל הגאון הגדול עמוד ההוראה רבי יוסף שלום
אלישיב שליט"א בירושלים עיה"ק ת"ו והראיתי לו כמה וכמה מקרים ואמר לי זה
לא קיימא לשאלה שהעופות שהראיתי לי הגידין שבהן קרועים ומחופים בעורות
זרים וממילא אין שום צד ומקום להתירם, ואתה יכול לפרסם בשמי שכאשר יש
התקשות וקצת נפיחות במקום צומת הגידין לא מספיק לבדוק אם אין שם רקבון
וצרירות דם אלא צריך לבדוק כל גיד וגיד עד כאן דבריו.

והנה בש"ך סי' נ"ו ס"ק י"א בשם עט"ז בא"ד וז"ל למה נטריף כשאין שום
ריעותא בגידין עכ"ל ומשמע שאם יש שום ריעותא בגיד אי אפשר להכשיר ועיין
בס' דעת קדושים נ"ו ס"ק ז' וז"ל וראיתי שהגידין חלשים עי"ז כיון שהדם נצרר
בעומק והטרפתי כיון שיש חשש רקבון בצו"ה ע' עוד שם על עובדא אחרת וז"ל

ובין הגידין אין שינוי כלל והכשרתי ע"כ וע"ש במק"מ ס"ק ט"ו וז"ל אבל ניפוח גרידא אף בעוף דק מהני לעיין שאין שום ריעותא בגידין ע"כ ועיין בס' דרכי תשובה נ"ו ס"ק נ"ה בשם ס' שנות חיים דתרי לריעותא כגון נפוח ושינוי מראה אפילו לא דגידין אלא במקום צומת הגידין יש להטריף ע"כ

אין כאן המקום להאריך עוד בזה אך הנראה מהפוסקים שאפילו בריעותא בגיד אי אפשר להכשיר, ובנידון דידן זה יותר מריעותא אלא נראה לעין שהגידין רקובים או קרועים, והנה לעצם חובת הבדיקה בנפוח במקום צו"ה הלב"ש ס"ק י"ג סובר דבנפוח לבד בלי עוד ריעותא לא מהני בדיקה ואין להכשיר ועיי"ש מ"ש בשם תשו' הב"ח ומכל הפוסקים משמע דנפוח הוי ריעותא ופשיטא דבעי בדיקה, ובאמת כבר הורה זקן הגאון הרב אלישיב שליט"א והארכתי קצת כי יודע אנוכי שענין זה צריך חיזוק והתעוררות ממגע שהיה לי עם רבנים מורי הוראות נוכחתי לדעת שהם לא בודקים כל גיד וגיד אלא בדיקה שטחית מלמעלה אם יש ריקבון וצרירות דם ולבין הגידין אינם מגיעים, ואצלי לעתים לא רחוקות נערמים ערמות ערמות טריפות מגידין קרועים, וזה תלוי לפי סוג המחלה יש מקרים שמביאים הרבה שאלות ויש מעט טרפות והיו מקרים שחמישים אחוז מן השאלות הנ"ל נטרפות.

סיכומו של דבר

נפיחות זו שהזכרתי במקום צו"ה באה כנראה ברור ממחלה שמתפשטת יותר ויותר בעופות וברור שיום מופיעים בשוק מאות מאות עופות עם נפיחות כנ"ל וקורה לעתים תכופות שאחוז ניכר מהם נטרפים אם בודקים כראוי כל גיד וגיד, והרבה פרטים יש בזה בסדר הבדיקה ודרושה התמחות בזה.

אסיים בכבוד רב ובברכה
הרב גדליהו אקסלרוד

חבל תלוי במזל

הנראה חיזול, רבה של לודז, היה אומר:
ישנם שני מנהגים בשו"ע או"ח: מנהג אחד הנזכר בסימן הראשון בהלכות הפסח, מנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח' וישנו מנהג בסימן הראשון לאחר הלכות פסח, ונוהגין בכל מקום לאכול מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות'. —
כמה מוצלח הוא המנהג האחרון, מקיימים אותו על כל דקדוקיו, וכמה דל ועלוב הוא המנהג הראשון.

(שם)

להתפתחות בעיות בצומת הגידין בתקופתנו

פרק ג'

ההבחנה הראשונית בבעיות ריאות וצומת הגידין בעוף
ע"י רופאים בצפון | סיבות ההתפרצות | דלקות בגידים
התקשיויות ונפיחות | פיתום יתר ומחסור בויטמינים כמחולל
המחלות | זנים בעייתיים | ההצעה לבדיקת עופות צולעים.

הרב ד"ר י"מ לוינגר הי"ו וד"ר מ. דיסון ז"ל מהשירותים הווטרינרים במשרד
החקלאות בחדרה היו הראשונים להעיר את תשומת לב הציבור התורני
לבעיות טריפות ריאות וצומת הגידין.

הם כתבו מאמר בנושא גידולם האינטנסיבי של העופות - המאמר אשר
הודפס בכתב העת 'מוריה' עוד בתחילת שנת תש"ל.

...נהרא נהרא ופשטיה דור דור ובעיותיו, יחד עם הגידול האינטנסיבי החד
צדדי של העופות מופיעות בעיות של אי עמידות בפני מחלות, תופעות
חוסר תזונה וחוסר פרופורציה של מימדי הגוף לעומת המשקל המוסף
בפיתום העופות, תופעות אלו גורמות בין היתר לצורך לבדוק אחר טריפות
שלא היו חייבים לבדקן בימים עברו... ברצוננו לעמוד בזאת על המבנה
האנטומי והשינויים הפתולוגיים העלולים להופיע בריאות ובצומת הגידין...
צומת הגידין הוא המקום שבו עוברים הגידין המיתרים מהשוק לחלק
התחתון של הרגל האחורית דהיינו לשרשכף ולאצבעות, בבהמה קיימים
מספר גידים כאלו ומחולקות הדעות האם שלושת הגידין המהוים את צומת
הגידין הם מצד הזנב או מצד הראש, בעוף נאמר בשו"ע שיש לו ט"ז גידין
בצומת הגידין, הגידין הללו מתחלקים אחד עשר מהצד האחורי - חיצון,
וחמשה מהצד הקדמי, בניתוח רגל עוף ניסינו להעמיד את הדברים על בורים.